

Mgr. Marcela Nováková: K některým syntaktickým rysům právní italštiny smluv

(Oponentský posudek rigorózní práce)

Charakterizovat subkód jakéhokoli odborného jazyka bývá z lingvistického hlediska problematické: výsledkem takové snahy často bývá to, že se na základě přesných statistik dospěje k banálním závěrům. Mnoho zde záleží na metodě výzkumu i na prezentaci a interpretaci výsledků.

Rigorózní práce Marcely Novákové je založena na dobré znalosti odborné literatury, orientovanosti v právním jazyce a počítačové interpretaci elektronizovaného souboru italských vzorových smluv soukromoprávních i veřejnoprávních. Jejím cílem je konfrontace jazykových prostředků charakterizujících právní italštinu smluv (PIS) v konfrontaci se známými charakteristikami právní italštiny obecně (PI).

Práce je rozdělena do dvou částí: obecný úvod podává typologii a vnitřní diferenciaci právních textů, opřenou o autory italské i české, a vymezení PIS jako subsystém aplikačních právních projevů; druhá část, obsáhlejší a analytická, je vlastním výzkumným jádrem práce. Autorka si uvědomuje, že funkční styly jsou diasystémy přirozeného jazyka a snaží se postihnout jejich charakteristické rysy, přičemž vědomě nechává stranou slovní zásobu a zaměřuje se na rysy syntaktické povahy. Pro výběr sledovaných syntaktických rysů srovnává názory šesti italských lingvistů.

Zevrubně pak zkoumá tyto jevy:

1. nominalizaci vs. VV
2. spojky simplexní vs. spojkové výrazy
3. předložky simplexní vs. předložkové výrazy
4. používání pasivních konstrukcí
5. verbonominální konstrukce vs. plnovýznamová slovesa
6. používání polopredikačních kondenzorů (gerundia, infinitivu a participia se zvláštním zřetelem k využití participií přítomných)

Analýza svědčí o tom, že autorka se dobře orientuje v lingvistických disciplínách souvisejících s jejím tématem, ovládá pojmosloví i terminologii sociolingvistiky a stylistiky, s porozuměním komentuje prostudované práce a snaží se o vlastní interpretaci výsledků výzkumu.

Autorka dospívá k těmto vlastním závěrům:

Shoda PIS s obecnější PI je prokázána v případě nominalizace a vysoké frekvence přítomného participia.

1. **Nominalizace** může být preferována proto, že umožňuje tematizaci a přispívá k celkové koherenci textu. Důvody pro její preferenci jsou jednak systémové, jednak sémanticky restriktivní. Nominalizace není možná v případě predikátů s modálními slovesy, je-li zapotřebí vyjádřit modus nebo dynamický aspekt pasivní konstrukce.
2. **Přítomné participium** vykazuje vysokou frekvenci výskytu, a to v různých funkcích včetně funkce polopredikačního kondenzoru. V konkurenci s VV vztažnou představuje 89 % případů. Zjištěny a komentovány i případy, kdy participium praesentis nemůže vedlejší větě konkuro-

vat. Jeho vysoká frekvence je interpretována v souvislosti s konzervativností a stereotypností PIS.

V ostatních parametrech zaznamenala autorka asymetrii PIS vůči PI.

3. **Konkurence předložek a spojek simplexních a komplexních** souvisí v PIS s tendencí k maximální přesnosti designovaných vztahů. Některé jevy tradičně připisované stereotypnosti a vysokému stylu mají v PIS funkční opodstatnění.
4. **Stylisticky příznakové prostředky** nemají v PIS převahu nad bezpříznakovými.
5. Oproti PI zjištěn v PIS nízký výskyt gerundia a substantivizovaného infinitivu. Souvisí to s potřebou zdůraznění versus potlačení agentu v textech smluv.
6. **Výskyt verbonominálních perifrází** není projevem tendence k redundanci. Naopak může sloužit jazykové ekonomii.
7. **PIS vykazuje méně důsledné dodržování stylové normy.** Je zde spíš jistá rozvolněnost. Tendence k relativnímu sblížení aplikačních právních textů se standardní italštinou je pozoruhodná a myslím, že v tomto ohledu se čeština chová jinak.

Jak patrně, závěry jsou jasně formulované a přinášejí nové informace, protože italské aplikační právní texty nejsou z tohoto hlediska dosud systematicky prozkoumány. To zvyšuje hodnotu autorčiny sondy do PIS.

Vcelku lze říci, že autorka projevila odpovídající kompetenci a erudici: znalost pramenů, orientovanost v problematice právní italštiny, ve stylistice a sociolingvistice i v zacházení s počítačovými programy a jejich využití pro výzkum. Dokáže vidět problémy a systematicky se snaží je řešit. Dobře vyhodnotila závěry ze svých empirických zjištění. V práci nenacházím žádné konstatování, které by bylo možno považovat za chybné.

Jistou pochybnost mám o heuristické hodnotě frekvence používání komplexních spojek a předložek: je zde prokazatelná specifická ve srovnání s odborným stylem obecně? – Mohla by autorka při obhajobě přiblížit problematiku stylisticky příznakových a bezpříznakových prostředků? Je možno nějak hierarchizovat výběr syntaktických prostředků na ose odborný styl – právní jazyk – jazyk smluv? Které prostředky jsou pro každý z nich příznakové? – Při zkoumání verbonominálních konstrukcí bych výrazněji odlišil gramatické premorfologické vyjádření povahy slovesného děje (příp. i perifráze modální) od verbonominálních pojmenování procesů (s využitím podpůrných sloves). Mám za to, že první okruh (gramatický) je věcí spisovné italštiny vůbec a pouze druhý okruh (lexikální) může souviset s odborným stylem. Mohla by autorka podrobněji přiblížit, v čem vidí projev ekonomičnosti jazyka u analytických pojmenování procesů (typ: *effettuare il viaggio :: viaggiare*)?

Celkem vzato autorka podle mého názoru prokázala náležitou odbornou kompetenci v PIS i schopnost lingvistické analýzy vyúsťující v konkrétní závěry. Její práce naznačila cestu k systematické charakteristice PIS a splňuje předpoklady pro udělení titulu PhDr.

Plně doporučuji předloženou práci k obhajobě.

V Praze dne 29. 1. 2008

Prof. PhDr. Bohumil Zavadil, CSc.